

1888-12-15

SENDER

Johan Rohde

RECIPIENT

Emil Hannover

FACTS

Document type:

Letter

Language:

Dansk

General comment:

Se brev fra Rohde til Hannover 13/12-1888 og fra Hannover til Rohde 14/12-1888 om forholdet imellem Hannover og Karl Madsen.

Mentioned people:

Rasmus Christiansen

Sofie Holten

Karl Madsen

Harald Slott-Møller

Johan Peter Wildenrath

Archive:

Den Hirschsprungske Samling

TRANSCRIPTION

Lørdag Aften 15/12 88.

Kjære Ven! Medens Christiansen og jeg forleden Dag stod ude foran Atelieret og arbejdede, faldt Talen paa Forholdet imellem Dem og Madsen. Vi vare begge enige om at beklage Bruddet som meget uheldigt for den unge Kunst's Interesser og discuterede følgelig, om der intet var derved at gjøre. Tilsidst siger saa jeg: "ja nu gaar jeg hjem og skriver et Brev til Hannover, ligesom jeg ogsaa agter at henvende mig til Madsen." "Det skal De ikke gjøre", svarer Christiansen mig, "et saadant Brev kan saa tit mistorstaas, og Hannover kan let gaa hen og tro, at De nu ogsaa er i Ledtog med hans Uvenner". Desværre ser jeg nu af Deres Brev, at Christiansen har faaet Ret. Mit Brev er blevet grundigt misforstaaet, hvad enten nu Fejlen er min, som har skrevet slet, eller Skylden er at finde hos Dem, som har lagt noget andet i mine Ord, end jeg havde tænkt mig. —

Mit Brev blev skrevet ud fra den samme Stemning, som lader Vennerne hos et Par Duellanter, der har fornærmet hinanden, gjøre et sidste Forsøg paa at faa Striden bilagt i Mindelighed – og intet andet. Hvis De i mit Brev har opdaget et bestemt Partistandpunkt – saaledes som De siger – da gjør det mig ondt at jeg har skrevet saa uklart; thi sligt skal der ikke være. — Jeg ser to Mennesker, som jeg har omgaaedes, og som begge altid har vist mig Venlighed (hvis jeg ikke husker feil, har jeg oven i Købet stiftet Bekjendtskab med den ene ved den anden) i Færd med at begynde en lidenskabelig Kamp, og det forekommer mig, at jeg

[2]

maatte være en underlig Fyr om jeg ikke gjorde mit til at bilægge Striden. Dette har jeg efter fattig Evne forsøgt; om et Tillidsvotum til den ene og et Mistillidsvotum til den anden har jeg aldrig haft en Tanke. —

Det gjør mig ondt, at De tror det nødvendigt, at sige mig, at De som Forfatter er optraadt uegennyttigt. Jeg har, saavidt jeg véd, læst alt, hvad De har ladet trykke, og jeg véd derfor fuldt vel, hvorledes De opfatter Deres Hverv som Kritiker; jeg erindrer meget godt, hvordan De har fremhævet Folk, imod hvem De havde

en personlig Aversion, og paa den anden Side — hvilket jeg betragter, som langt betydningsfuldere — hvorledes De har taget fat paa Deres egne gode Venner, naar De fandt det vigtigt. Jeg har paaskjønnet Deres sunde og kraftige Artikler, som ere spredte omkring i Dagblade eller Tidsskrifter, jeg véd, hvormegen Had og Utaak de har indbragt Dem, og naar De taler om Utaaknemmelighed[,] maa De derfor adressere den andet Steds hen — ingen skal ivrige[re] end jeg beklage, om De virkelig trak Dem bort fra den lokal-kritiske Virksomhed og ofrede Dem udelukkende for Historien.

Ja det er underligt for mig at skulde skrive dette, da jeg jo dog saa tidt personligt har bedt Dem at ofre Dem for Kritiken — fordi jeg føler at vi har en Kraft i Dem. Men efter Deres Brev maa jeg jo gjentage mig selv.

Jeg har heller aldrig haft i Sinde at bevæge Dem

[3]

til at gaa Krogveje eller til at "indynde" Dem hos Vennerne ved at tale dem efter Munden. Sligt finder jeg frygteligt lige saa vel som De, og jeg forstaar ikke, at De kan lægge en saadan Betydning i mine Ord.

Jeg har for Forsoningens Skyld gjort Dem opmærksom paa, at der er en Middelvej at benytte, naar det gjælder uvæsentlige Ting: Og de Ting, jeg tænker paa forekom[-]mer mig uvæsentlige. Jeg finder det sørgeligt at bygge en Konflikt paa en ubetydelig Sag som den Frk. Holtenske¹ eller paa det sidste Ord i et Blad, som allerede er dødsdømt.

Jeg vil naturligvis ikke paatrykke Dem en Ven; opdager De at De ikke harmonerer med et Menneske, kunde det aldrig falde mig ind at forlange, at De skulde bevare ham som Ven hele Deres Liv. Men der er saamange Mennesker, som man ikke er Venner med, og som man dog er nød til i det praktiske Liv at f have et og andet at gjøre med.

Jeg husker saaledes — hvis jeg ikke fejler — hvorledes De selv i sin Tid rejste ind til Lyngby til samme Madsen for at bevæge ham til blive ved "Politiken " og arbejde

paa Sammenhold ved dette Blad, da der engang var opstaaet et Brud af rent personligt Karakter i Redaktionen. De fremstillede for mig, hvor sørgeligt det vilde være om hele Foretagendet (den Gang var der jo mere ved "Politiken" end nu) skulde gaa i Stykker paa Grund af personlig Uvilje, og De udtalte Deres Indignation over

[4]

at man ikke satte Sagen øverst.

Jeg skal ikke trække Sammenligninger mellem denne Sag og den foreliggende; de egner sig ikke til Sammenligning; men med denne Tildragelse in mente forekommer det mig, at De maatte kunde forstaa, hvad jeg har tilstræbt.

Hvis den lille Bemærkning, jeg gjorde i mit Brev om mine Besøg hos Redaktøren af Berlingske Tidende, har forekommet Dem som en Anvisning paa at gaa Krogveje og benytte Bagtrapper, da er det ogsaa en Fejltagelse. Naar jeg, der ikke er Literat eller Journalist, har ment at kunne gavne en Sag, har jeg valgt det Sted, hvor jeg troede at min Artikel kunde gjøre mest Nytte; men jeg har slet ikke ment, at De skulde gjøre ligesaadan; jeg har kun anført det eksempelvis som Bevis paa, at der var Tilfælde, hvor man for en Sags Skyld kunde komme til at arbejde sammen med Folk, som man ellers ikke sympatiserede med.

—

De siger i Deres Brev, at De ikke kan forstaa, hvorledes Folk, paa, hvis Sympathi De stolede paa engang alle kan vende sig imod Dem. Dette véd jeg slet ikke noget om; jeg véd kun, at naar der staar en Kreds af Mennesker omkring to fælles Venner, og disse kommer i Uvenskab, saa skulde det være meget mærkeligt om ikke ogsaa Kredsen delte sig og nogle holdt med den ene, andre med den anden. Det er muligt, at De ikke vilde tabe noget ved at miste dem, der gik til den anden Side — jeg har kun gjort opmærksom paa at noget saadant sandsynligvis vilde indtræde, hvis De og Madsen blev alvorlige Uvenner.

[5]

De mener endvidere, at Madsen har lirket Deres gode Venner fra Dem; jeg kjender ikke noget til hans For-

søg i denne Retning; men hvis De henregner mig til dem, kan jeg kun sige, at han ikke har været hos mig i denne Anledning. At Madsen i denne Tid af og til har søgt mig er bebegrundet i en Artikel til Kunstbladet, som jeg har skrevet for at indfri et gammelt Løfte. At han har omtalt sit Forhold til Dem er jo ganske naturligt, og at han ikke ser paa det med ganske de samme Øjne som De, vil De vist give mig Ret i, er Menneskeligt.

Deres Spørgsmaal til mig vedrørende Kunstbladet kunne vi vist nok blive enige om, og om Tillids eller Mistillids-votum'et har jeg ovenfor omtalt udtalt mig. —

Jeg kommer nu til det Punkt i Deres Brev, som har gjort mest Indtryk paa mig. Det andet, som jeg har bevist, haaber jeg er Misforstaaelser, som have tabt deres Betydning, naar de blive rettede.

Den Bemærkning, jeg sigter til, beklager jeg meget, og jeg kan kun forklare den med, at den er nedskreven i stærk Sindsbevægelse. De siger "og hvorfor vil De da netop benytte dette Øjeblik, hvor saa mange af mine Forhaabninger synes at ramle til at stille Dem paa Madsens Side og tilraabe mig sammen med ham et "mindre skarp", — altsaa et "lad os være fri for Dig"! (Det sidste turde dog være et lapsus linguæ).

[6]

efter dette at dømme maa De jo ikke blot helt have misforstaaet min Hensigt, men De maa jo betragte mig som en rigtig skidt Karl, der har valgt netop dette Øjeblik for rigtig at komme Dem tillivs, rigtigt gjøre Dem ondt — har jeg da skrevet mit Brev saa uheldigt, eller hvorledes har De kunnet faa den Mening om mig? Jeg har naturligvis valgt dette Øjeblik, fordi det simpelt hen vilde være menings[-]løst at skrive om denne Sag i noget andet Øjeblik. Jeg forstaar ikke, at De har kunnet nære saadanne Tanker om mig. —

Vær forsikret om at jeg ikke i den Tid, jeg har kjendt Dem, har forandret min Opfattelse af Dem
Deres Ven

Johan Rohde

Beder Dem hilse Deres Hustru.

[7]

Tak for de møllerske Oplysninger.² De skal blive benyttede med Discretion.

—

Jeg er nu i Færd med at udsende de rigtige Lodder, der er solgt for mellem 5 og 600 Kr. For Kontrollens Skyld har jeg taget Christiansen til hjælp. Af Hensyn til de ikke til tilbagesendte Lodder har jeg ment det heldigst at vente med Trækning til i Løbet af Januar, hvilket jeg har bemærket paa Lodderne. —

¹ Her henvises til disputten imellem Hannover og Sofie Holten om den franske udstilling i København.

² Se Hannovers brev til Rohde 14/12-1888 angående Slott-Møllers dårlige økonomi.

SW's Brev til
madam

Lørdag Aften $\frac{15}{12}$ 88.

Kjære Ven! Medens Christensen og jeg forleden Dag stod inde paa
Allegret og arbejdede, faldt Tale paa Forsætt imellem Dem
og Madam. Vi var begge enige om at betragte Dandsen
som meget uheldigt for den unge Kunst's Interesser og discenten
fjælg, om de indet var derat at gjøre. Til sidst siger en
jag: "Ja vi gaar jeg hjem og skriver et Brev til Hannevold,
ligesom jeg gaar efter at have sendt mig til Madam." "Det
skal De ikke gjøre", svarer Christensen mig, "et sandt
Brev kan saa let misforstås, og Hannevold kan let gaa hen
og tro, at De vil gaa og i Løst med hans Uenighed".
Derom der jeg mig af Dens Brev, at Christensen har
fået Ret. Mit Brev er blev grovt misforstået, hvad
enten min Fjælg er min, som har skrevet det, eller Skjælden
er at finde hos Dem, som har læst noget andet: mine
Ord, end jeg havde tænkt mig. -

Mit Brev blev skrevet ud for den samme Formning,
som Læse Vennene her er for Duetanten, de har
forvansket hinanden, gjort et sidste Forsøg paa at gaa
Fjælden tilfjælt: Mindelighed - og indet andet. Hvis
De i mit Brev har oplyst et Bolestemt Forhold
punkt - sandt som De siger - da gjør de mig end
at jeg har skrevet den udkast; thi skift skal de ikke være.
- Jeg ser to Mennesker, som jeg har omgaaet, og
som begge altid har vist mig Venlighed (hvis jeg ikke
hvisker fejl, har jeg om: Givet Stilles Begjærlighed med
den ene ved den anden) i Ford med at begynde en
lidenskabelig Kamp, og de forkommer mig, at jeg

maatte van in indelij Tye om jg ikke gjeve end at
at vilge Skiden. Dette har jg efter fættig Lene forseg;
om et Tillidsvortum til den ene og et Mistillidsvortum
til den anden har jg aldrig haft en Tanke. —

Der gjer mig ondt, at De har det nedvendigt, at sige
mig, at De som Forfatter se optraadt uegenmykt.

Jeg har, saavidt jeg ved, læst alt, hvad De har læst
Angst, og jeg ved derfor først vel, hvorledes De opfat-
ter Dens Stilling som Kritiker; jeg venter meget godt,
hvorledes De har fremhævet Folke, imod hvem De har
en personlig Aversjon, og paa den anden Side — hvilket
Jeg betragter som langt betydningsfuldere — hvorledes De
har taget fat paa Dens egen gode Venner, naar De fandt
det rigtig. Jeg har personlig imod Dens sind og Kraftige
Artikler, som er givende omkring: Dagblad, eller Tidsskrift,
jeg ved, hvorledes Hart og Uthet de har indbragt Dem,
og naar De taler om Ubehageligheden naar de
for adressere den anden Sted hen — ingen skal virkelig
end jg betragte, om De virkelig tank Dem blot paa den
lokal-kritiske Virksomhed og opret Dem ubestridende
for Historien —

Ja det er indelij for mig at tænke paa det, at
jeg er dog som vist personligt har været Dem at oppe
Dem for Kritikeren — fordi jeg føler at vi har en
Kraft i Dem. Men efter Dens Dens naar jeg er
Hvile mig selv —

Jeg har heller aldrig haft i Sindet at berøge Dem

til at gøre Vengsø eller til at "indgyde" dem hos
Vennerne ved at tale Dem efter Minde - Skjæl
finder jeg forrydeligt ligesom vel som De, og jeg forstod
ikke, at De kan lægge en sådan Betydning i mine
Ord.

Jeg har for ~~Forsuringen~~ Skjæl givet Dem opmærksom
paa, at der er en Middelvæg at benytte, naar det gjælder
uretsommeligt Ting. Og d. Ting jeg tænker paa forekom
mer mig uretsommeligt. Jeg finder det sørgeligt at bygge
en Kongelig paa en uretsommeligt Sag som den tske.
Hollenska eller paa det vidste Øst i et Døds, som alle
ved er for dømt.

Jeg vil naturligvis ikke paabryde Dem en Ven; og lader De
at De ikke harmoniserer med et Menneske, kunde de aldrig
gaae mig ind i forlang, at De skulde være haard
som Ven hele Ders Liv. Men der er saamange Men
nesker, som man ikke er Venner med, og som man dog
er nødt til i det praktiske Liv at have et og andet
at gjøre med.

Jeg husker saaledes - her jeg ikke siger - hvorledes De
selv i sin Tid rejste ind til Lyngby til samme Madsen
for at berøve ham til at blive ved "Politikere" og arbejde
paa Sammenhold ved dette Bland, da de engang var
opstaaet i Bland og rent personligt Korrupsion; Retan
tionen. De fremstillede for mig, hvor sørgeligt det end
var om hele Forretningen (da Gang var de jo mere ved
"Politikere" end nu) skulde gøre i Stykker paa Grund af
personlig Urolig, og De indtælle Ders Indsignatur over

at man ikke satter Sagen i ro.

Jeg skal ikke træde Sammenhæng mellem denne Sag
og den foreliggende; I egne sig ikke til Sammen-
ligning; men med denne Tildragelse i mente fore-
kommer det mig, at De maatte kunne forstaa, hvad
jeg har tilskrevet.

Inden den lille Demercurus, jeg gjorde i mit Brev om mine
Desig, hos Redaktionen af Berlingske Tidende, har forekommet
Dem som en Anvisning paa at gaa bagvejs og benytte
Dagstapper, da er det gaaet en fejltagelse. Naar jeg,
der ikke er Lektor eller Journalist, har ment at kunne gaa
en Sag, har jeg valgt det Sted, hvor jeg troede at min
Arbejd kunde gøre mest Nytte; men jeg har selv ikke
ment, at det stundt gøre ligesaa dan; jeg har kun antaget
det eksempel som Denis paa, at det var tilfældet, hvor man
for en Sags Skyld kunde komme til at arbejde sammen
med Folk, som man ellers ikke sympatiserede med.

De siger: Denis Brev, at De ikke kan forstaa, hvad det
Folk, som har Sympathi for Stoleden paa engang alle
haar sendt sig ind i Dem. Dette véd jeg selv ikke
nogen om; jeg véd kun, at naar der staa en Kreds
af Mennesker omkring to fælles Venner, og disse kom-
mer i Uenskab, saa stikker det over meget snarligt
om ikke ogsaa Kredsen deler sig og nogle holdt med
den ene, andre med den anden. Det er naturligt, at De
ikke vilde lade noget ved at møde Dem, der gik til
den anden Side — jeg har kun gjort gjemmel paa
at noget saadant saadant vilde indtræde, hvis De
og Madsen blev alvorlige Uenere.

21

De mine indbilder, at Madsen har liket Deres gode
Vinner for Dem; jeg kjender ikke noget til hans for-
søg i denne Retning; men hvis De henryper mig til
den, kan jeg ham sige, at han ikke har været hos mig
i denne Anledning. At Madsen i denne Tid af 7
til har sagt mig et begrundet; en Artikel til Kunst-
bladet, som jeg har skrevet for at indføre et gammelt
Løfte. At han har endelig vist Forskell til Dem er
jo ganske naturligt, og at han ikke ser just det
mest ganske de samme Pjens som De, vil De nok
give mig Ret i, er menneskeligt.

Deres Spørgsmaal til mig vedrørende Kunstbladet tænker
vi nok nok blive enige om, og om Tallets eller Pris beløn-
ningen har jeg overfor endelig indtalt mig. —

Jeg kommer nu til det Punkt: Deres Brev, som har
givet mig Indtryk paa mig. Det andet, som jeg
har bevis, handler jeg er Misforstaaelse, som har
givet Deres Betydning, naar de bliver rettede.

Deres Bemærkning, at jeg har til, beklager jeg meget, og at
kan ham forklare den ved, at den er rettet: Tænk
Sind beroliget. De siger, og hvorfor vil De da netop
benytte dette Øjeblik, hvor saa mange af mine Forskell
minger synes at ramle til at skille Dem paa Madsens
Side og klæber mig sammen med ham et "mindre
skarp", — allsaa et "lad os være for Dig".
(Det sidste tænkte jeg var et lapvins lingvæ)

efter dette at tænke man De jo ikke blot helt kan
misforstaa min Hensigt, men De man jo betragte
mig som en rigtig Skidt Kark, der har valgt netop
dette Øjeblik for rigtig at komme Dem tilnærm, rigtig
give Dem nok - har jeg da skrevet mit Dyr
saa uhøfligt, eller hvorledes har De tænkt paa
den Mening om mig? Jeg har naturligvis valgt
dette Øjeblik, fordi det stempelte her vilde være menings-
løst at skrive om den Sag i noget andet Øjeblik -
Jeg forstaa ikke, at De har tænkt paa saadanne
Tanker om mig. -

Nar forresten om at jeg ikke i ^{den} Tid, jeg har
skrevet Dem, har forandret min Opfattelse af
Dem

Deres Ven

Yohan Rohde

Deer Dem hilsen Deres Hustru -

Tak for de mottagne Oplysninger. De skal blive
benyttede med Discretion.

Jeg er nu i Færd med at afsende de indlydende Lødder,
der er solgt for mellem 5 og 600 Kr.

For Kontrollens Skyld har jeg taget Christianen til sig.

af Hensyn til de ikke betalte Lødder har jeg ment
det bedst at sende med Tredning til: Løbet af Januari,
hvorved jeg har bemærket for Lødderne. —